

(Viešosios įstaigos veiklos ataskaitos forma)

VšĮ „Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas“

(viešosios įstaigos pavadinimas)

2025 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2026 04 21 Nr. 1

I SKYRIUS INFORMACIJA APIE VEIKLĄ ATASKAITINIŲ LAIKOTARPIU
1. Veiklos tikslai:
1.1. atkurti ir saugoti pelkes bei durpynus, stiprinant jų vaidmenį klimato kaitai švelninti ir žemei tvariai naudoti.
2. Uždaviniai:
2.1. Pelkių ir nusausintų durpynų atkūrimas bei biologinės įvairovės apsauga
2.2. Klimato kaitos švelninimo sprendimai ir anglies emisijų kompensavimo paslaugos
2.3. Ekspertinė, mokslinė ir tiriamoji veikla, mokslo publikacijų rengimas
2.4. Švietimas, edukacija, konferencijų ir mokymų organizavimas
2.5. Advokacija ir dalyvavimas teisėkūros procesuose
3. Siekiant veiklos tikslų atlikti darbai:
3.1. vykdėme projektą: „Pelkių atkūrimo skatinimas darant poveikį teisėkūrai, didinant visuomenės sąmoningumą ir įtrauktį, siekiant šalies ŠESD emisijų sumažinimo“. Bendra projekto vertė – 85 tūkst. Eur. Projektas finansuojamas Klimato kaitos programos lėšomis, kurią administruoja Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra Projekto lyderis – Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas, partneris Aplinkosaugos koalicija Projekto pradžia – 2023-09; Projekto pabaiga – 2025-06
- Seime surengėme konferenciją sprendimų priėmėjams „Saugokime pelkes mūsų bendrai ateičiai“. Konferencijoje pirmą kartą pristatyta Pelkių fondo parengta aplinkosauginė pozicija, skaityti pranešimai apie Lietuvos pelkių būklę ir jų atkūrimą. LR Seime eksponuota pelkininkystės produktų ir durpių pakaitalų paroda.
- Parengėme aplinkosauginę poziciją „Dėl pelkių atkūrimo, apsaugos ir tausaus naudojimo“. Tai – Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondo, konsultuojantis su aplinkosaugos ir mokslo bendruomene, parengtas dokumentas, apžvelgiantis reikiamus pokyčius žemės ūkio, miškų, durpių gavybos, saugomų teritorijų srityse, įgyvendinant Lietuvos tarptautiniuose įsipareigojimuose numatytus pelkių atkūrimo ir apsaugos tikslus. Pozicija įteikta Žemės ūkio ir Aplinkos ministerijoms, kitoms institucijoms, LR Seimo nariams.
- Parengėme durpių gavybos telkinių išankstinės rekultivacijos Lietuvoje galimybių analizę ir siūlymus jai skatinti, kuriuos pateikėme Aplinkos ministerijai bei Lietuvos geologijos tarnybai.
- parengtos ekspertinės nuomonės ir siūlymai dėl išankstinės durpynų rekultivacijos pelkių atkūrimo žemės ūkio naudmenose, anglies kreditų vystymo pelkėse, teikti siūlymai dėl anglies absorbentų sistemos.
- Parengti informaciniai bukletai.
3.2. Įgyvendinamas LIFE projektas „Kompleksinis požiūris į buveinių išsaugojimą diegiant artimos gamtai miškininkystės praktikas BAST lygiu LIFE23-NAT-LT-LIFE ForestHabitatLT Nr. 101147231“. Projekto lyderis – VĮ Valstybinių miškų urėdija, partneriai: Vytauto Didžiojo universitetas, Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas. Bendra projekto vertė – 4 mln. Eurų. Projektą finansuoja Europos Sąjungos LIFE programa, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir projekto partneriai.

2025 metais atlikti darbai:

- Pradėti pasirengiamieji analitiniai darbai dėl projekte numatytų pelkių: Praviršulio draustinio, Buktos girios, Dabravolės durpyno atkūrimo.
- Įkurtos 2 „Gyvosios“ laboratorijos Praviršulio ir Dabravolės pelkių kaimynystėse.
- Atlikome dar 3 pelkių atkūrimo parengiamuosius darbus: parengėme ir suderinome dar 2 pelkių – Dabravolės ir Praviršulio tyruolio – atkūrimo planavimo dokumentus. Dar 1 pelkei atlikome atkūrimo galimybių vertinimą.

3.3. Siekdami daugiau atkurtų pelkių, pradėjome vykdyti ES LIFE finansuojamą projektą „Daugiau atkurtų pelkių Europoje“ LIFE24-CCM-DE-LIFE SUPER EU Nr. 101212611. Bendra projekto vertė – 10 mln Eurų. Projekto pradžia – 2025 09, Projekto pabaiga – 2030 09. Projekto lyderis – NABU. Projekto partneris Lietuvoje - Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas. Projekto tikslas – padėti įveikti kliūtis, kurios trukdo Europos šalims atkurti tiek pelkių, kiek reikia ES išsikeltiems klimato ir biologinės įvairovės tikslams pasiekti.

- 2025 m. pradėjome pelkių atkūrimui analizę, atkūrimo galimybių vertinimą.

3.4. Siekiant didinti žemės ūkyje esančių durpynų atkūrimą, vykdytas projektas „Žemės ūkio paskirties durpynų atkūrimo skatinimas, didinant tikslinių grupių gebėjimus Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione (SavePeatLands). Projekto pradžia - 2024-12, Projekto pabaiga - 2025-11. Projekto lyderis - Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas, Projekto partneris - Lenkijos paukščių apsaugos draugija (Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków), Asocijuoti partneriai - Lietuvos savivaldybių asociacija, Dzūkijos-Suvalkijos saugomų teritorijų direkcija. Bendra projekto vertė – 160 tūkst. Eurų.

Projektą finansuoja Europos Sąjungos INTERREG Lietuva-Lenkija programa ir projekto partneriai.

2025 m. atlikti darbai:

- Išleistas praktinis leidinys ūkininkams.
- Parengta Margių durpyno atkūrimo galimybių studija.
- Surengti pelkių atkūrimo patirties apsikaitimo mainai tarp Lietuvos-Lenkijos.

3.5. 2025 pradėjome dalyvauti programos „Europos horizontas“ projekte PaluWise. Pelkininkystės plėtros ES link: pelkininkystės praktikos, iš kurių gimsta daugiašaliai sprendimai ir rekomendacijos. Partneriai – Projekto lyderis – LUKE Suomijos gamtos išteklių institutas, bendra projekto vertė – 10 mln Eur.

- Tai – svarbiausia ES iniciatyva mokslinių tyrimų ir plėtros srityje. PALUWISE projekte, kurio tikslas – didelio masto pelkininkystės plėtra.
- Lietuvoje pradėjome kurti sėklininkystės modelį: 2025 m. vasarą Baisogaloje eksperimentiniame kūlime išgauta beveik pusė tonos nendrinio dryžučio, kurio sėklos bus pasėtos atkuriamoje pelkėje pasienyje su Baltarusija.
- 5 Lietuvos vietose eksponuota unikali Pelkių fondo pelkininkystės produktų ir durpių pakaitalų paroda. Tai – iš pelkių biomasės pagaminti statybinių plokščių pavyzdžiai, garso izoliacijos, dekoru elementai, vienkartiniai indai, šiaudeliai, durpes galinčios pakeisti medžiagos ir kt. Parodą pamatė apie 500 žmonių.
- Pradėjome kompostavimo eksperimentą, kurio tikslas yra skystųjų trąšų išgavimas iš pelkinių augalų biomasės.

3.6. Tęsėme aktyvią advokaciją dėl esminių pokyčių pelkių apsaugos ir atkūrimo politikoje:

- Nuosekliai bendradarbiaujame su valstybės institucijomis ir teikiame siūlymus, rengiame susitikimus dėl einamųjų pelkių atkūrimo ir apsaugos klausimų. Dalyvaujame darbo grupėse: Gamtos atkūrimo reglamento nacionalinio įgyvendinimo plano rengimo durpynams skirtoje LR Aplinkos ministerijos vadovaujamoje darbo grupėje, taip pat Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 metų strateginio plano įgyvendinimo Stebėsenos komitete.
- Kartu su tarptautiniais partneriais rengėme ir pateikėme argumentuotą nuomonę Europos Komisijai dėl Pažangiųjų medžiagų akto (angl. Advanced Materials Act). Tai EK iniciatyva, skirta stiprinti pažangiųjų medžiagų kūrimą ir gamybą Europoje.
- Vystome pelkininkystę Baisogalos apylinkėse atkurtoje pelkėje.
- Kreipėmės į Krašto apsaugos ir Aplinkos apsaugos ministerijas, ragindami atkurti pelkes pasienio teritorijose ir taip suderinti krašto apsaugą ir Gamtos atkūrimo reglamento įgyvendinimą. Atlikome pirminę teritorijų analizę, dalyvavome susitikimuose su ministerijų atstovais.

3.7. Anglies pėdsako mažinimo veiklos:

<ul style="list-style-type: none"> - Toliau bendradarbiaujame su Luminor banku ir kitomis įstaigomis, padėdami joms sumažinti anglies pėdsaką- 2024 metais Atkurta PAAŽUOLYNĖS PELKĖS dalis Jonavos raj., įrengiant apie 40 užtvankų ir pašalinant netipinę sumedėjusią augaliją. Per 30 metų teritorijos atkūrimas padės išvengti 4305 t CO_{2e} emisijų. - Stebime Europos Komisijos savanoriškos ilgalaikio anglies dioksido absorbavimo, anglies kaupimo ūkininkavimo ir anglies saugojimo produktuose sertifikavimo sistemos (CRCF) vystymo procesą bei dalyvaujame ES Anglies kaupimo ūkininkavimo veiklų metodologijų vystymo darbo grupėse.
<p>3.8. Komeracinės, konsultacinės veiklos:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2024 metais parengėme Kretingos miesto žalinimo schemą. - Teikėme ekspertines konsultacijas dėl biologinės įvairovės apsaugos rekonstruojant valstybinės reikšmės magistralinį kelią A10 Panevėžys- Pasvalys-Ryga ir valstybinės reikšmės magistralinį kelią A8 Panevėžys–Aristava–Sitkūnai - Parengėme Dildžlaukio durpyno hidrologinio režimo atkūrimo projektą (Mažeikiuose). - Teikėme kitas ekspertines konsultacijas.
<p>3.9. Vykėme švietimo veiklas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dalyvauta ir pristatyti pranešimai įvairiais pelkių apsaugos klausimais nacionaliuose ir tarptautiniuose renginiuose ir konferencijose. - Organizavome 2 mokomuosius tarpvalstybinius vizitus specialistams ir žemės savininkams, kuriuose dalyvavo apie 40 dalyvių. - Įgyvendinome arti 100 edukacijos valandų: nuotolinių ir nenuotolinių seminarų, susitikimų ir diskusijų, vizitų specialistams, mokslininkams, aplinkosaugininkams, valstybės įstaigų ir verslų atstovams, žemės savininkams ir ūkininkams. - Surengėme daugiau nei 10 edukacinių renginių, akcijų, talkų, pelkių švenčių vaikams ir jaunimui, Lietuvos ir tarptautinei irklavimo sporto bendruomenei, plačiajai visuomenei. - Surengėme tarptautinį simpoziumą gamtoje, subūrusį įvairių pasaulio regionų žinias ir patirtis apie gyvenimą pelkėse ir greta jų – nuo tradicinių žinių ir intensyvaus naudojimo iki gamtosaugos, ekologinio švietimo ir šiuolaikinio meno. - Parengėme ir publikavome 2 mokslinius straipsnius prestižiniuose moksliniuose žurnaluose: apie miškuose esančių pažeistų pelkių ekosisteminių paslaugų vertinimą; apie nuotolinių metodų naudojimą, vertinant pelkių atkūrimą. - Parengėme 10 leidinių: informacinių biuletenių, metodinę priemonę, praktinį leidinį ūkininkams. - Skaitėme pranešimus 3 tarptautinėse konferencijose.
<p>4. Siekiant veiklos tikslų pasiekti rezultatai:</p>
<p>4.1. Atkurta Paažuolynės durpynas, sumažėjusios šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos, sudarytos sąlygos pelkių buveinėms atsikurti.</p>
<p>4.2. Suderinti leidimai ir parengta techninė dokumentacija dėl Dabravolės durpyno (Kaišiadorių r.sav.).</p>
<p>4.3. Išaugęs visuomenės bei interesų grupių supratimas bei žinios apie pelkes, jų išsaugojimo svarbą, tvarų naudojimą (pelkininkystę)</p>
<p>4.4. Išaugę organizacijos pajėgumai bei gebėjimai, išvystytos strateginės partnerystės su Lietuvos bei užsienio organizacijomis.</p>
<p>4.5. Pradėtos rengti naujos paraiškos, skirtos organizacijos tikslų pasiekimui.</p>
<p>4.6. Palaikomi ir užmezgami ryšiai su užsienio šalių partneriais, informuota užsienio auditorija apie pelkų atkūrimo ir pelkių būklę .</p>
<p>II SKYRIUS</p> <p>INFORMACIJA APIE PLANUOJAMĄ VEIKLĄ ATEINANČIAIS FINANSINIAIS METAIS</p>
<p>5. Veiklos tikslai:</p>
<p>5.1. Atkurti ir saugoti pelkes bei durpynus, stiprinant jų vaidmenį klimato kaitai švelninti ir žemei tvariai naudoti.</p>
<p>6. Uždaviniai:</p>
<p>2.1. Pelkių ir nusaustų durpynų atkūrimas bei biologinės įvairovės apsauga</p>
<p>2.2. Klimato kaitos švelninimo sprendimai ir anglies emisijų kompensavimo paslaugos</p>

2.3. Ekspertinė, mokslinė ir tiriamoji veikla, mokslo publikacijų rengimas			
2.4. Švietimas, edukacija, konferencijų ir mokymų organizavimas			
2.5. Advokacija ir dalyvavimas teisėkūros procesuose			
7. Siekiant veiklos tikslų planuojami atlikti darbai:			
7.1. Didinsime atkurtų pelkių plotą, gerinsime pelkinių buveinių būklę ir demonstruosime gerąsias pelkių atkūrimo bei sprendimų priėmėjų įtraukimo praktikas įgyvendindami patvirtintus projektus. Ypatingą dėmesį skirsime pasienyje su Baltarusija esančioms pelkėms.			
7.2. Plėtosime pelkininkystę įgyvendindami ES horizonto finansuojamą projektą „PaluWise. Pelkininkystės plėtros ES link: pelkininkystės praktikos, iš kurių gimsta daugiašaliai sprendimai ir rekomendacijos“.			
7.3. Vykdydysime anglies pėdsako kompensacines veiklas atkurdami pelkes, bei dalyvaudami ir pagal poreikį įsijungdami į anglies kreditų sertifikavimo veiklas.			
7.4. Dalyvausime gamtos atkūrimo reglamento Nacionalinio atkūrimo plano rengime bei vykdysime kitas advokacijos veiklas pagal poreikį ir galimybes.			
7.5. Vykdydysime aktyvų visuomenės švietimą tiek soc. medijose, organizuodami renginius ir pan.			
7.6. Įtrauksime aktyviai visuomenę, savanorius į organizacijos veiklą ir pelkių atkūrimą.			
7.7. Teiksime konsultacijas, rengsime studijas, ataskaitas ir teiksime kitą informaciją, susijusią su pelkių ir durpynų apsauga.			
III SKYRIUS INFORMACIJA APIE DALININKUS			
8.	Informacija apie dalininkus:		
	Dalininkas	Įnašo vertė finansinių metų pabaigoje	Įnašo vertė praėjusių finansinių metų pabaigoje
	1	2	3
8.1.	Fiziniai asmenys	445,00	445,00
IV SKYRIUS KITA INFORMACIJA			
<i>Fonde aktyviai dirba mūsų šalies ir užsienio savanoriai. 3 mėn. įstaigoje savanoriavo Greifsvaldo (Vokietija) Universiteto savanorė Anna Schurig (400 val.). Virš 70 savanorių prisidėjo vykdant gamtotvarkos darbus pelkėse ir organizuojant įvairius renginius (300 val.). Iš viso savanoriška veikla apėmė apie 700 val.</i>			

Nerijus Zableckis, direktorius